

Σεξουαλικοί

άκρωτηριασμοί

της Καρίνας Λάμψα

Ένα παλιό αφρικανικό έθιμο, θέμα - ταμπού μέχρι σήμερα, ήρθε τον τελευταίο καιρό στη δημοσιότητα και άσασχόλησε τον γαλλικό τύπο σε τέτοιο βαθμό, ώστε να του αφιερώσει η έφημερίδα «MONDE» έκτετες άρθρο στην πρώτη σελίδα της. Πρόκειται για τον άκρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων, που αποτελεί συνηθισμένη πρακτική σε 30 περίπου χώρες της 'Αφρικής και της Μέσης 'Ανατολής και αφορά κάπου 25 εκατομμύρια γυναίκες.

Η υπόθεση ξεκίνησε από το πρώτο διεθνές σεμινάριο πάνω στις «παραδοσιακές πρακτικές που προσβάλλουν την υγεία των γυναικών και των παιδιών», που έγινε στο πρώτο δεκαπενθήμερο του Φεβρουαρίου στο Σουδάν, με πρωτοβουλία του Διεθνούς 'Οργανισμού 'Υγείας και τη συμμετοχή αντιπροσώπων από πολλές αφρικανικές χώρες. 'Ο άκρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων, γνωστός σαν «γυναικεία περιτομή», αν και καμμιά σχέση δεν έχει με την άντρική, ήταν το θέμα που συζητήθηκε περισσότερο, με το έρώτημα αν θά έπρεπε να καταργηθούν με νόμο αυτός του είδους οι πρακτικές ή αν θά έπρεπε απλώς να γίνονται σε νοσοκομεία, κάτω από τις απαραίτητες συνθήκες υγιεινής. Οί γυναίκες-άντιπρόσωποι, σε αντίθεση με τους άντρες, τάχθηκαν όμόφωνα υπέρ της κατάρ-

γησης και τελικά επικράτησε η άποψη αυτή.

Τί είναι όμως η «γυναικεία περιτομή» και πού έχει τις ρίζες της; Σύμφωνα με τα στοιχεία που υπάρχουν, το πιθανότερο είναι ότι χρονολογείται από τους αρχαίους Αίγυπτίους και αναφέρεται ακόμα και από 'Ελληνες ιστορικούς όπως ο 'Ηρόδοτος και ο Στράβωνας. Σίγουρα πάντως δεν οφείλεται στο 'Ισλάμ, παρ' όλο που ο Μωάμεθ δεν έκανε τίποτα για να την καταργήσει. Το 'Ισλάμ όμως όχι μόνο ανέχθηκε αλλά και υιοθέτησε την άθλια αυτή πρακτική και σε πλήρη είκοστό αιώνα ο Μέγας Μουφτής διακήρυξε στη Μέκκα την ανάγκη της διατήρησής της. Σε μειωμένα κλίμακα, εφαρμόστηκε και στη Δύση, κυρίως τον 19ο αιώνα, όπου μερικοί γιατροί την χρησιμοποιούσαν για να θεραπεύουν τη νυμομανία, την τρέλλα και τον αναντισμό!!

Στην Ἀφρική, πολλές ἀπόπειρες ἔγιναν κατὰ καιροὺς ἐνάντια σ' αὐτὸ τὸ ἀποτρόπαιο ἔθιμο, ἀπόπειρες ὅμως μάταιες, γιατί ἦταν τέτοιες οἱ κοινωνικὲς πιέσεις, ὥστε οἱ κοπέλλες ποὺ δὲν συμμορφώνονταν ἔμεναν στὸ περιθώριο κι' ἦταν ἀδύνατο νὰ βροῦν ἄντρα. Τὸ Σουδάν ἦταν ἡ πρώτη χώρα ποὺ τὴν κήρυξε παράνομη τὸ 1947, χωρὶς ὅμως ἀποτέλεσμα, ὅπως ἀργότερα καὶ ἡ Αἴγυπτος. Σ' ὅλα τὰ ὑπόλοιπα κράτη (Αἰθιοπία, Νιγηρία, Μαυριτανία, Κένυα, Σομαλία, Ἰράκ, Συρία, Ἰορδανία κλπ.) γίνεται ἐπίσημα εἴτε ἀμέσως μετὰ τὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ εἴτε γύρω στὰ 10 - 12 χρόνια του — μερικὲς φορές τὴν παραμονὴ τοῦ γάμου.

Εἶναι μιὰ ἐπέμβαση ἐξαιρετικὰ ὀδυνηρή, ποὺ γίνεται σὲ ἐντελῶς πρωτόγονες συνθήκες, συνήθως ἀπὸ τὴ μαμὴ τοῦ χωριοῦ, χωρὶς νὰ παρθεῖ καμμιά ὑγιεινὴ προφύλαξη. Τὸ ποσοστὸ θνησιμότητος ποὺ ἔχει εἶναι ἄγνωστο. Ὑπάρχουν διάφοροι τρόποι περιτομῆς: 1) Ἡ ἀπλὴ περιτομή, ποὺ συνίσταται στὴν ὀλικὴ ἢ μερικὴ ἀφαίρεση τῆς κλειτορίδας. 2) Ἡ μερικὴ ἢ ὀλικὴ ἀποκοπὴ τῶν ἐσωτερικῶν χειλέων τοῦ αἰδοίου. 3) Ἡ φαραωνικὴ περιτομή, ποὺ συνίσταται στὴν ἀποκοπὴ τῆς κλειτορίδας, τῶν ἐσωτερικῶν χειλέων καὶ ἐνὸς μεγάλου μέρους τῶν μεγάλων χειλέων ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ τους πλευρά, ἔπειτα κλείνουν τὴ σχισμὴ μετὰ τὴ βοήθεια δύο ξύλων ποὺ χρησιμεύουν σὰν τσιμπίδα γιὰ νὰ γίνει ἡ συρραφή, ποὺ ἀφήνει ἐλεύθερη ἓνα μικρὸ μόνο ἄνοιγμα μετὰ τὴ

βοήθεια ἐνὸς σπύρτου γιὰ τὶς φυσιολογικὲς λειτουργίες τοῦ κοριτσιοῦ. Σκοπὸς ὅλης αὐτῆς τῆς διαδικασίας εἶναι ἡ διατήρηση, μέχρι τὸ γάμο, τῆς παρθενίας, ἀφοῦ δημιουργεῖται τεχνητὴ ἀδυναμία συνεύρεσης. Ἡ ἐπέμβαση αὐτὴ γίνεται ἐν ψυχρῷ, συχνὰ μὲ ἀπλὸ μαχαίρι τῆς κουζίνας, χωρὶς νὰ συνοδεύεται πιά σήμερα ἀπὸ κανενὸς εἶδους θρησκευτικὴ τελετουργία — τὸ πολὺ συνοδεύεται ἀπὸ μιὰ σπιτικὴ γιορτῆ.

Ἡ σχισμὴ τοῦ αἰδοίου «ξανανοίγεται» τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου, τόσο ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ συνευρεθεῖ μετὰ τὸν ἄντρα της, καὶ τὸ ἄνοιγμα γίνεται μεγαλύτερο ὅταν πρόκειται νὰ γεννήσει, γιατί ἡ ἐπουλωμένη σάρκα δὲν ἔχει πιά ἐλαστικότητα, κι' ἔπειτα τὴν ξανακλείνουν πάλι «γιὰ τὴν ἀπόλαυση τοῦ συζύγου της».

Ἡ πρώτη νύχτα τοῦ γάμου ἀποτελεῖ τραγωδία γιὰ τὴ γυναίκα κι' οἱ σωματικὲς καὶ ψυχολογικὲς συνέπειες τῆς ἐπέμβασης εἶναι ἐξαιρετικὰ σοβαρὲς καὶ τὴν ἀκολουθοῦν γιὰ ὅλη τῆς τῆ ζωῆ (νευρώσεις, μολύνσεις, στειρότητα, γιὰ νὰ μὴ μιλήσουμε γιὰ τὴν ἀναπόφευκτὴ ψυχρότητα).

Βέβαια, ἡ παράδοση αὐτὴ διαιωνίζεται ἀπὸ τὶς γυναῖκες: εἶναι ἡ μητέρα καὶ ἡ μαμὴ ποὺ ὑποβάλλουν τὸ κορίτσι στὴ δοκιμασία αὐτὴ. Αὐτὸ ὅμως ἐξηγεῖται, ἂν λάβει κανεὶς ὑπόψη του ὅτι οἱ γυναῖκες αὐτὲς εἶναι συνήθως ἀναλφάβητες καὶ ζοῦν σὲ μιὰ πολὺ κλειστὴ κοινωνία, ὅπου οἱ πιέσεις εἶναι ἀμέτρητες καὶ δὲν ὑπάρχουν περιθώρια γιὰ

ἀντιδράσεις. Ὑπάρχει ὅμως ἴσως κι ἓνας ψυχολογικὸς παράγοντας ποὺ ἐπιδρᾷ, ὁμοίος μὲ κείνον ποὺ ἔκανε ἐδῶ κι αἰῶνες τὶς γυναῖκες σ' ὄλον τὸν κόσμον νὰ μεγαλώνουν τὶς κόρες τους ἐμφυσώντας τους τὴν ἰδέα τῆς ψυχρότητας, μιὰ ποὺ τοὺς περιέγραψαν τὴ σεξουαλικὴ πράξη σὰν καθῆκον καὶ ὑποταγὴ τῆς γυναίκας ἀπέναντι στὸν ἄντρα, γιὰ τὸν ὁποῖο, ἀντίθετα, ἦταν πηγὴ ἐξουσίας καὶ εὐχαριστήσεως. Ἦταν κι αὐτὸς ἓνας τρόπος ψυχολογικοῦ ἐννουχισμοῦ. Ὅταν ἔφτανε ἡ ὥρα νὰ παντρευτεῖ, ἡ γυναίκα εἶχε διαμορφωθεῖ μετὰ τὸν τρόπο ὥστε νὰ ἐκτελεῖ ἀπλῶς τὸν ρόλο της σὰν ἀναπαραγωγικὴ μηχανή.

Αὐτὴ ἡ ὑπενθύμιση εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ καταλάβουμε ὅτι τὰ «φοβερά» αὐτὰ πράγματα ποὺ γίνονται στὴν Ἀφρική δὲν εἶναι καὶ τόσο μακρινὰ μας. Αὐτὸ ποὺ ἀλλάζει, καὶ δὲν εἶναι λίγο, εἶναι ἡ μορφή ποὺ εἶναι πολὺ πιὸ ὠμὴ καὶ ὁ ἀμετάκλητος χαρακτήρας τῆς ἐπέμβασης, ποὺ τίθεται ἐνάντια στὸ δικαίωμα τοῦ κάθε ἀνθρώπου νὰ ὀρίζει τὸ σῶμα του καὶ μάλιστα σὲ μιὰ ἡλικία ὅπου κάθε ἀντίδραση εἶναι ἀδύνατη.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἀσχολήθηκε μιὰ μερίδα τοῦ τύπου μὲ τὸ θέμα αὐτό, δημοσιεύοντας κάθε λογῆς ἀνατριχιαστικὲς λεπτομερεῖς περιγραφὰς εἶναι χαρακτηριστικὸς, γιατί προσπαθεῖ ἢ νὰ τροφοδοτήσει τὴν περιέργεια τῶν ἀναγνοστών του ἢ νὰ παρυσιάσει τὴν ὅλη ὑπόθεση σὰν ἓνα ἀκόμα φολκλορικὸ στοιχεῖο τῆς Ἀφρικῆς, ποὺ

σὲ τελευταία ἀνάλυση ἀφορᾷ τοὺς βάρβαρους, κάτω ἀπὸ τὸ θεωρητικὸ κάλυμμα ὅτι εἶναι τόσο διαφορετικὸς ὁ πολιτισμὸς τους, ποὺ ἡ δυτικὴ καρτεσιανὴ λογικὴ ἀδυνατεῖ νὰ καταλάβει καὶ νὰ ἐξηγήσει τὰ ἔθιμά τους...

Τὸ πρόβλημα ὅμως παραμένει κι εἶναι τόσο σοβαρὸ, ὥστε δὲν εἶναι οὔτε δυτικὸ οὔτε ἀφρικανικὸ, ἀλλὰ ἀπλῶς ἀνθρώπινο καὶ εἰδικότερα γυναικεῖο. Ἀφορᾷ ἓνα ἀπὸ τὰ στοιχειώδη δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου: τὴν προστασία τῆς σωματικῆς του ἀκεραιότητος.

Ἀπ' τὴν ἄλλῃ μεριά, δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι τὰ ἔθιμα αὐτὰ ἐντάσσονται στὸ γενικότερο πρόβλημα τῶν συνθηκῶν ζωῆς τῶν γυναικῶν στὶς συγκεκριμένους χώρες, ποὺ ἂν δὲν ἀλλάξουν ριζικὰ δὲν θὰ μπορέσουν νὰ ἀντιμετωπισθοῦν. Γιατὶ κανένας νόμος δὲν θὰ μπορέσει νὰ πείσει τὴν ἀφρικανὴ γυναίκα νὰ μὴν ὑποβάλλει τὴν κόρη της στὴν ἐπέμβαση αὐτὴ, ἂν ξέρει ἀπὸ πρὶν πὼς θὰ μείνει «ἀζήτητη».

Τὰ περισσότερα ἀπ' τὰ γυναικεῖα προβλήματα ἔχουν ν' ἀντιμετωπίσουν τὴ νομοθεσία καὶ τὴ νοοτροπία, ποὺ συχνὰ δημιουργοῦν τὸ φαῦλο κύκλο τοῦ ἀπὸ ποῦ πρέπει ν' ἀρχίσει κανεὶς. Κι ἐπειδὴ ἡ νοοτροπία ἀλλάζει μὲ πολὺ βραδύ ρυθμὸ, πρῶτο βῆμα εἶναι πάντα ἡ ἀλλαγὴ τῆς νομοθεσίας ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὸ πλαίσιο ποὺ μποροῦν οἱ γυναῖκες νὰ ἐκμεταλλεθοῦν, ὥστε νὰ διεκδικήσουν τὰ δικαιώματά τους.